

JOHANNES JØRGENSENS HUS I SVENDBORG

Fruestræde 15

Åbningstider:

Tirsdag: 14-16

Juli og august: Tirsdag, onsdag og
torsdag 14-16

December og Januar: lukket

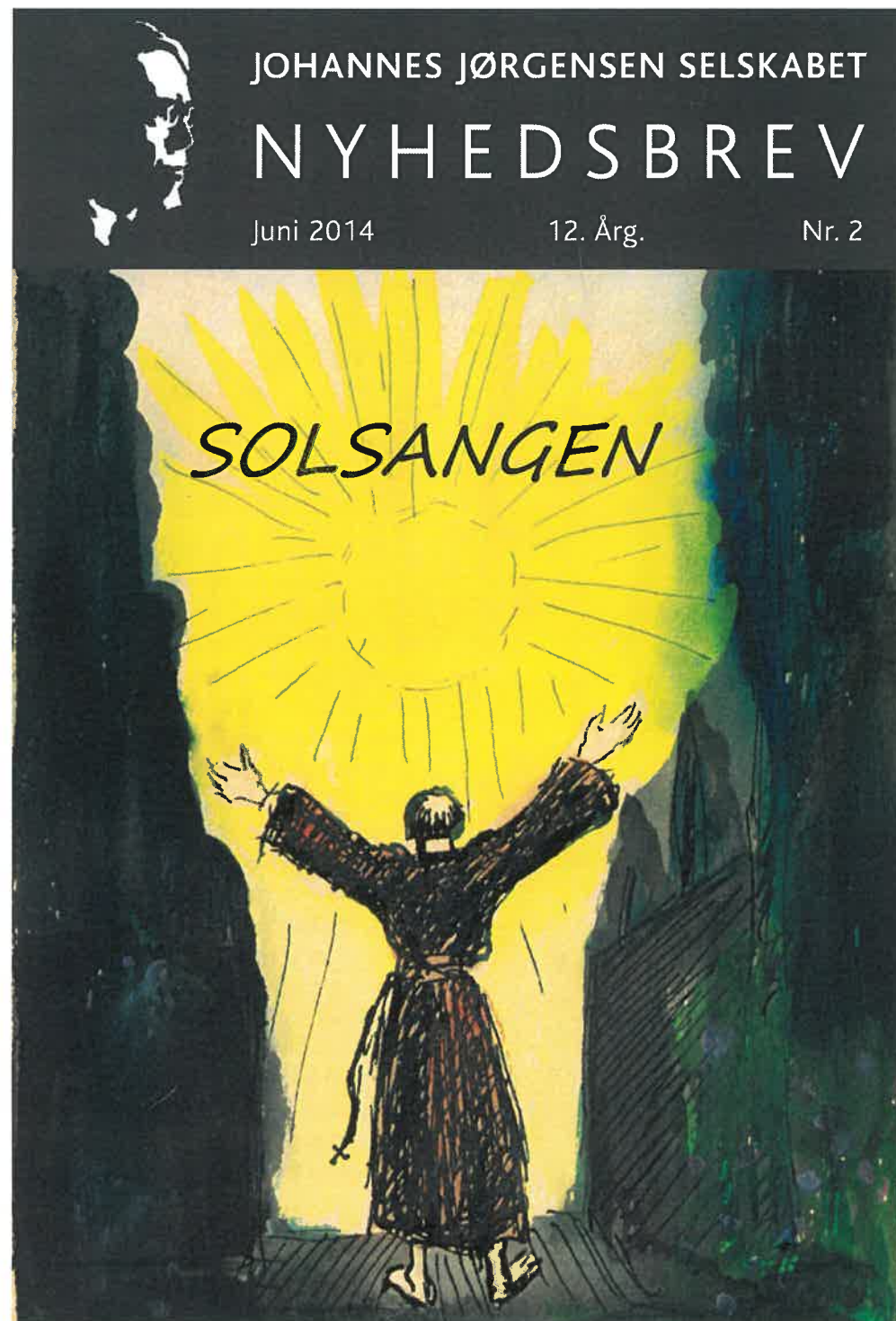

Særudstilling om
venskabet mellem
JOHANNES JØRGENSEN og
MOGENS BALLIN

Udstillingen lukker den 8. november 2014

ISSN 1603-2098

JOHANNES JØRGENSEN SELSKABET

NYHEDSBREV

Juni 2014

12. Årg.

Nr. 2

SOLSANGEN

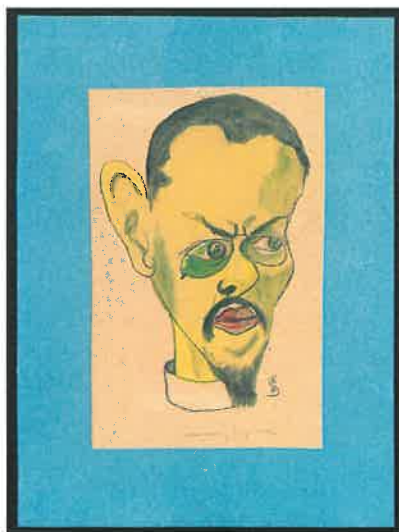
NYHEDSBREV

Medlemsblad for
Johannes Jørgensen Selskabet

Ansvh. red. **Stig Holsting**
Lykkesholms Allé 9 A,1.tv
1902 Frederiksberg C
Tlf. 8758 0303
Mob. 2129 0408
e-mail: stig.holsting@gmail.com
Kassererens e-mail:
johs.jorgensenselskabet@gmail.com
www.johannesjorgensenselskabet.dk
Bankkonto nr.: 1551 0010132908

Johannes Jørgensen Selskabet er et litterært forum til studium af digterens liv og forfatterskab. Selskabet arbejder nært sammen med Johannes Jørgensens Hus i Svendborg og andre litterære selskaber. Medlemskab koster 160 kr. om året. Hjemmeside: www.svendborg-bib.dk

Selskabets bestyrelse:
Stig Holsting, formand
Oluf Schönbeck, næstformand
Fælledvej 14 E, 5.tv.
2200 København N.
E-mail: oluf@hum.ku.dk
Tlf. 60863727.
Ove Klausen, sekretær. Ottosminde 2, 8960 Randers. Tlf. 86404032.
E-mail: oklausen@fiberflex.dk
Henning Fink-Jensen, kasserer.
Krogmosevej 28, 2880 Bagsværd.
Tlf. 4444 8703
Andreas Holsting. Ved Klosteret 6, 2100 København Ø. Tlf. 31219609.
E-mail: andreas.holsting@gmail.com
Grafisk tilrettelæggelse: Kira Bierlich

At tegneren og humoristen mm. Robert Storm Petersen havde et godt øje til Johannes Jørgensen, har vi tidligere kunnet påvise (se Nyhedsbrev 2011 nr. 4). Derfor kommer det ikke som nogen overraskelse, at vi i Storm P's righoldige produktion finder flere beviser på dette forhold. Som ung maler vedkendte han sig symbolismens ideer og gav dette udtryk bl.a. i ovenstående portræt af digteren – som ingenlunde skal opfattes som en karikatur, men som et symbolistisk portræt. Men også i forsidens billede af den hellige Frans af Assisi i et klippelandskab, som uden besvær kan opfattes som en illustration til Solsangen, uden at vi dog tror, at den unge Storm har været på La Verna. Johannes Jørgensen bragte i 1907 en oversættelse af Solsangen i sin biografi over Frans. Disse to billeder af Storm P anses også at stamme fra årene omkring 1900. De to kunstnere har i hvert fald kunne forenes i deres sociale engagement. (Billederne er gengivet med tilladelse af Storm P-museet på Frederiksberg)

JOHANNES JØRGENSEN OG BELGIEN

Johannes Jørgensens hengivenhed over for Belgien og dets folk, hvor han fandt nogle af sine mest trofaste venner, skildrer han med stor indføring især i sine tre "belgiske" bøger. Dette tema vil blive behandlet i dette og nogle af de kommende numre af Nyhedsbrevet kulminerende med en markering i 2015 i anledning af 100-

året for udgivelsen af Klokke Roland, skildringen af tyskernes voldelige fremfærd i Belgien under første verdenskrig. I dette nummer gennemgår magister Romain John van de Maele (Belgien) Jørgensens mangeårige venskab med Mara Elisa Belpaire og hendes indflydelse på hans navns udbredelse i Belgien.

JOHANNES JØRGENSEN - HANS VENSKAB OG SAMARBEJDE MED MARIA ELISA BELPAIRE

Af Romain John van de Maele

Johannes Jørgensens digtning har altid vakt stor interesse i Flandern. Både den katolske præst Arthur Coussens (1883-1926) og modernismens mest iøjnefaldende repræsentant, Louis Paul Boon (1912-1979), har udtalt sig positivt om den danske digter. Coussens skrev rosende om Jørgensens erindringer og forkastede i det samme essay Holger Drachmanns rejseskrift *Oostende-Brügge*. Boon nævnte Johan-

nes Jørgensen i et brev til en af sine venner. Jeg formoder, at han, uden at afsløre hvilken bog han havde læst, kun kendte *Klokke Roland*. Bogen blev langt senere også fremhævet af den frisedede essayist og redaktør Jan Schepens (1909-1994). Flere oplysninger om oversættelser, anmeldelser og essays findes i Diederik Grits bibliografi *Dansk skønlitteratur i Nederland og Flandern 1731-1982*.

Johannes Jørgensens første kontakt med Belgien var sandsynligvis et brev fra Maria Elisa Belpaire (1853-1948) til ham. Det første af Johannes Jørgensens mange breve til frøken Belpaire lyder som et svar på en forespørgsel og er dateret 1. december 1898. Af tiltalen, "Monsieur", fremgår, at han aldrig havde hørt om M.E. Belpaire og ikke vidste, at forfatteren, som havde tilbudt at oversætte *Livsløgn og livssandhed* til nederlandsk, var en kvindelig redaktør. Jørgensens positive svar var optakten til

et langt litterært og personligt venskab, som kom til at præge hans forhold til Belgien og Flandern. *Livsløgn og livssandhed* (1896) blev oversat til nederlandsk og udgivet i løbet af 1900. I det nævnte brev fik frøken Belpaire tilladelse til at oversætte bogen, og forfatteren takkede for honoraret, som blev tilbudt ham (100 francs). Maria Elisa Belpaire har, ligesom Dina Samuela Logeman van der Willigen (1864-1925), oversat flere af hans bøger, og hun har banet ham vejen for et nyt publikum.

Maria
Elisa
Belpaire

Frøken Belpaire hørte til kredsen omkring tidsskriftet *Dietsche Warande & Belfort*, og det er netop i dette tidsskrift, at man finder flere digte, anmeldelser og længere uddrag af Johannes Jørgensens bekendelsesskrifter. Efter første verdenskrig skrev den danske digter: "Atter sidder jeg på Meijffrouw Belpaires Terrasse under Solsejlet og ser ud i den dybe Have, hvis Lønne og Plataner løfter sig højt op mod den blaa Sommerhimmel. Det var i Juli 1914, jeg sidst sad her – i Juni 1919 kommer jeg tilbage. Hvad ligger mellem disse to Datoer?" (FL, 86) Jørgensen var i 1914 ikke "til at bevæge til at blive i Belgien" – den 16. juni rejste han "i ét Træk fra Antwerpen til Pisa." (IDYB, 118) På det tidspunkt havde han "i fjorten Aar gaaet ud og ind hos Familien Belpaire." (KR, 12) Kontakten blev dog vedligeholdt under krigen, og med hjælp fra minister Carton de Wiart lykkedes det at besøge frøken Belpaire i De Panne.

Den 28. september 1911 skrev Jørgensen fra Flensborg til frøken Belpaire, at han var blevet indbudt til at holde foredrag i Holland og Luxemburg. Hvis han kunne holde foredrag på tysk, ville han måske sige ja til indbydelserne. I Flensborg havde han mødt interessante folk, og han ville sende nogle artikler til frøken Belpaire, men de måtte ikke publiceres, før han havde forladt egnen og var uden for de prøjsiske myndighe-

ders rækkevidde. Det er ikke umuligt, at han tænkte på Herman Bangs vanskeligheder, da han skrev om Prøjsens og kejserens erobningsplaner. Som udenrigsjournalist skrev Bang bl.a. "Militarismens Aar" (*Politiken*, 1 januari 1888) og gjorde opmærksom på den politiske udvikling i Tyskland og de andre europæiske lande. Allerede 1888 maalede Belgien "Krigens Fanden paa Verdens Væg, naar det føl[te] Trang til at befæste sine Grænser. Paa den Maade lever Verdensdelen i en halv Krig," skrev Herman Bang. (UJ, 38) Omkring to år tidligere, efter at have publiceret en artikel om kejserens familie i *Bergens Tidende*, blev han udvist af Prøjsen. (HBF, 15)

Som Johannes Jørgensen selv beretter i *Mit livs legende*, havde han med glæde taget mod *Nationaltidendes* tilbud om at besøge Sønderjylland. "Det var i Efteråret," hedder det i *Guds Kværn*. (MLL, VI, 18) Frøken Belpaire vidste måske, at det fra 1928 ville være forbudt at tale dansk ved offentlige møder med undtagelse af de to uger før et valg. Johannes Jørgensen benyttede sig flere år senere af "Sprogproblemet" i Slesvig-Holsten til at forsvare det nederlandske sprog i dagbladet *La Libre Belgique* (3. september 1919). I "La question des langues" nævnedes han bl.a. Guido Gezelle (1830-1899), der havde digtet *Kerkhofbloemen*, og mystikeren Johannes Ruusbroec

(1293-1381). Selv om danskeren ikke talte nederlandsk, var han bekendt med nederlandsk-flamsk – litteratur. Da han skrev fra Flensborg, havde han to store projekter under forberedelse: bøger om den Hellige Katerina (1347-1380) og Clemens Brentano (1778-1842). *Indtryk og stemninger* var – ifølge brevet – en frugt af samme træ. Han selv havde det godt og havde besøgt Isted, Dybbøl og Dannevirke. Det gik også godt med hans tuberkuloseramte søn, men han skulle tilbringe vinteren på sanatoriet ved Vejle Fjord. Der blev efterhånden indflettet flere personlige detaljer i brevene.

1916 udkom bogen *Klokke Roland* i en flamsk oversættelse af Maria Elisa Belpaire. Det polemiske skrift havde også været trykt som føljeton i *De Belgische Standaard*, et blad, som blev udgivet i det "yderste Belgien", det vil sige i den landstrimmel, som ikke var besat af de tyske invasionstropper, eller som Johannes Jørgensen skrev: "den ringe Del af Landet, der endnu var Kong Alberts." (FL, 81) Den 18. maj 1915 skrev Jørgensen fra Grand Hôtel Corneille i Paris, at han gerne ville besøge

Belgien, og at han regnede med at skrive en bog "pro Belgio". M.E. Belpaire kendte titlen, og hun havde allerede oversat det første kapitel. Forfatteren havde kontaktet minister Carton de Wiart om bogen, og den belgiske politiker havde spredt nyheden. Den planlagte bog havde næsten kostet ham venskabet med frøken Paula Reinhard i Pfaffendorf, som havde sendt ham flere breve og gjort ham opmærksom

Maria Belpaires hus i Antwerpen, hvor Johannes Jørgensen havde sin gang. 15. bog, s. 105 af Mit Livs Legende skildrer han sit første besøg her i 1901.

på de mulige negative konsekvenser, den ville få i Tyskland. Nogle år tidligere havde Paula Reinhard, der boede i Villa Emmaus i Pfaffendorf ved Koblenz – "et Midtpunkt for den tyske Katolicisme" (MLL, VI, 130) – bedt ham om at skrive en biografi over hendes søster. Det var – ud fra en økonomisk synsvinkel – en vigtig opgave for ham. Denne bog udkom i 1912 under titlen *Die Geschichte eines verborgen Lebens* – i dansk bearbejdelse i 1931 med titlen *Som en Kærte*. Paula Reinhard tilbød ham 4000 Mk og honorar ved salget af bogen. (MLL, VI, 113) Efter 1870 spillede Rhinen en mytisk rolle i forholdene mellem Tyskland og Frankrig, og efter første

verdenskrig blev den danske forfatter og kritiker, Kai Friis Møller (1888-1960), inviteret til at bese Belgiens deltagelse i den såkaldte *Wacht am Rhein*. (EP, 140)

Der fandtes allerede flere bøger om "stakkels Belgien", bl.a. *Les barbares en Belgique* 1915 og *La Belgique martyre* (1915) af Pierre Nothomb (1887-1966), minister Carton de Wiarts sekretær. De to mænd syntes derfor at kunne undvære flere bøger om *poor little Belgium*, men Johannes Jørgensen ville og måtte skrive bogen "på trods af de mange kanikker Thiéry" ("malgré tous les chanoines Thiéry"). Han sluttede brevet med at takke for modtagelsen af frøken Belpaires blad, *De Belgische Standaard*. Den 13. september 1915 skrev Jørgensen fra Siena, at han anså det som sin pligt at skrive bogen. I Danmark havde Gyldendal afvist at udgive *Klokke Roland*, men et andet forlag (V. Pios Forlag) ville tage sig af "Anklagen". Han havde allerede i oktober året før under samme titel skrevet om krigen i københavneravisen *Nationaltidende*. En fransk, engelsk og italiensk udgave var planlagt, men honoraret var desværre kun på 1500 francs. I København var man orienteret om den hollandske udgave. Man vidste, at det var Maria Elisa Belpaire – og ikke fru Logeman, hvis "gæstfri Hus" i Gent nævnes i *Klokke Roland* (KR, 9) – som ville tage sig af oversættelsen. Fru Logeman var ikke særlig tilfreds med aftalen

mellem Jørgensen og Belpaire (MEB, 137-138), og der var tale om både flamske og hollandske oversættelser, skønt det drejer sig om ét sprog med nordlige og sydlige (ubetydelige) nuancer. Fru Logeman ville imidlertid fortsætte med at oversætte Jørgensens bøger til hollandsk, og frøken Belpaire måtte godt tage sig af de "flamske" oversætteleser til *Dietsche Warande & Belfort*.

Den danske digter var begyndt at føle sig mindre vel tilpas i Siena og ville ved juletid rejse til Frankrig. Han ville dog fortsætte sit ophold i Italien for pengenes skyld – livet var billigt i Siena. Bogen om den Hellige Katerina var færdig, og der var lavet en aftale om den franske udgave. Det var dog umuligt at udgive *Klokke Roland* i det besatte Belgien, og den 16. oktober 1915 kontaktede M.E. Belpaire forfatteren Jules Persijn (1878-1933), som under krigen var bosat i det neutrale Holland. Persijn var akademiker og ansvarshavende redaktør af tidsskriftet *Dietsche Warande & Belfort* i perioden 1907-1924. Frøken Belpaire skrev, at deres danske ven havde taget handsken op uden at have været opfordret til det, og bad Persijn om at forhandle med forlaget Brand om en hollandsk udgave. M.E. Belpaire gjorde opmærksom på, at Johannes Jørgensen løb en stor risiko med denne bog. Den 21. december 1915 skrev han fra Assisi til Brand, hvor han omtalte honoraret, bogens første oplag

og frøken Belpaires rolle. Efter krigen fortsatte både fru Logeman og frøken Belpaire deres indsats i Holland og Belgien, og det var også forlaget Brand i Bussum, som i 1919 udgav *Goethe-bogen* på hollandsk med titlen *Over Goethe* oversat af M.E. Belpaire.

Johannes Jørgensen beretter i bogen *I det yderste Belgien* om et besøg bag frontlinierne. Hans ledsager på turen, frøken Belpaire, skrev også om deres *randonné* i *De Belgische Standaard*. Artiklen hed "Met Johannes Joergensen op het front" og blev trykt den 16. april 1916. (VWJ, 77-82) Hun har også skrevet om Jørgensen og hans digtning i sine erindringsbøger *Gestalten in 't verleden* og *De vier wondere jaren*, som bekræfter vennens "krigsreportager". I kapitlet "Johannes Joergensen in de oorlogsdagen" beretter Maria Elisa Belpaire om digterens flugt fra Belgien den 16. juli 1914 og gensynet i april 1916, da de mødtes i De Panne (La Panne). Det var også i De Panne, ved den belgiske kyst, at hun påbegyndte essayet "Johannes Joergensen volgens eigen

getuigenis", som blev trykt i hendes første erindringsbog. (VWJ, 83-111) Rejsen gennem "det frie Belgien", langs "sølede, opkørte Veje" som snoede "sig mellem tomme, søndrede Huse" (IDYB: 134) omtales også kort i Maria Elisa Belpaires anden erindringsbog. (GIV, 222-223) I samme bog fortæller hun også om en rejse til Brügge, hvor hun tog afsked med Jørgensen, fordi han ønskede at vise Ingeborg Lund middelalderbyen Brügge. (GIV, 107) Ingeborg Lund, som boede i England oversatte bl.a. *Mit livs legende* og *Don Bosco* til engelsk.

*Belpaire-Instituutet i Antwerpen
– en skole for unge piger stiftet af
Maria Belpaire.*

Efter Johannes Jørgensens første besøg hos frøken Belpaire (den 24. juni 1901) varede det flere år, før de lærte hinanden nærmere at kende. Ifølge Maria Elisa Belpaire havde Mogens Ballin anbefalet Jørgensen et længere ophold i udlandet. 1913 bosatte han sig i den belgiske universitetsby Leuven, hvor han var blevet ansat af msgr. Simon Deploige som *maître de conférences* (lektor) ved universitetet, men han blev "misforstået". Han vandt ikke den sympati, som han havde regnet med, og fik kun støtte fra kardinal Mercier (som han siden dedikerede *Klokke Roland*) og historikeren Godefroid Kurth. (GIV, 102) Om problemerne i Leuven beretter han i et brev af 17. februar 1914, skrevet i Siena. På monseigneur Deploiges vegne havde kannik Thiéry fra universitetet – hos hvem Johannes Jørgensen boede – afgivet en række indvendinger mod den danske lektor, og Jørgensen bad frøken Belpaire aldrig at nævne disse anklager over for nogen. Ifølge brevet påstod Thiéry, at Johannes Jørgensen arbejdede efter indtryk og emotioner. Han søgte uafsladeligt sanseindtryk og gav udtryk for følelser og sensationer uden grund. Kannikken mente, at digteren manglede et solidt verdensbillede og ikke bekymrede sig om dogmer. I religionen søgte han kun sensationen, og han var ikke interesseret i sandheden. Efter sigende tilpassede

han under samtaler sine synspunkter efter samtalepartnerens forventninger. Han skulle have opført sig instinktivt og motiverede aldrig sine påstande. Som regel underbyggede han ikke sine udtalelser. Kannik Thiéry var bekymret for fremtiden. I en "Epilog", skrev Jørgensen til frøken Belpaire: "Kannik Thiéry talte med megen ydmyghed idet han foregav at ville holde sig udenfor." ("le chanoine Thiéry parla avec beaucoup d'humilité semblant vouloir rester en dehors.") Jørgensen var meget skuffet og indigneret og tillagde kannik Thiéry en vigtig rolle i forløbet: "og så denne ydmyge kapellan, som efter at have afskudt alle sine forgiftede pile, ville holde sig udenfor! Du godeste!" (Surtout cet humble chanoine qui après avoir lancé toutes ses flèches envenimées semble vouloir rester en dehors! Je le crois bien!) Den ydmyge kannik "ville nu ikke blande sig i anliggendet! Det vil jeg gerne tro", skrev Jørgensen. Den alsidige og sære kannik var jurist, teolog, psykolog og arkitekt – han havde studeret psykologi i Leipzig hos Wilhelm Wundt (1832-1920) – og må have savnet en mere videnskabelig baggrund i Johannes Jørgensens forelæsninger; han var sandsynligvis for meget digter. Det er dog klart, at der må have været andre mellemværender mellem de to mænd – bl.a. Jørgensens mislykkede ægteskab, som ikke faldt i god katolsk jord. Den 25. januar 1914

skrev Johannes Jørgensen fra Siena, at kannik Thiéry var ved at sprede "den gode Nyhed" om hans apostasi (trosfrafald), og at hans franciskanske ven, pater Felice, havde fået et brev fra søster Mary Philomène Carton de Wiart, hvor hun beklagede, at hun ikke længere kunne hjælpe Johannes Jørgensen, som skulle have sagt, at han ville bekende sig til en anden religion, hvis den belgiske gejstlighed ikke ville støtte ham med flere penge. Han var overbevist om, at kannik Thiéry havde til hensigt at tilintetgøre ham. I Leuven var der aldrig tale om en uafhængig position, man ville bare holde øje med ham og bruge ham som hagiograf. Man havde lagt en fælde for ham, han skulle hele tiden observeres. Digteren spurgte Maria Elisa Belpaire, om hun kunne huske digtet 'Klokkernes land' – det var et digt om Belgien, landet som han længtes efter i sine ensomme drømme, landet som han gennemstrejfedede på sine poetiske vandringer. Men Belgien, som han havde lært at kende under opholdet i Leuven, kunne være begyndelsen til hans fald som digter. Thiéry havde en inkvisitorisk indstilling og var en zelot. "I hans øjne er jeg et menneske, som skal mases – og det gør han". (Je suis à ses yeux un homme qu'il faut écraser – et il le fera.) Johannes Jørgensen frygtede fremtiden og i særdeleshed kannik Thiéry's planer.

Gennem årene opstod der stor fortrolighed mellem Johannes Jørgensen og M.E. Belpaire, og forfatteren kommenterede i breve til hende flere gange sit mislykkede ægteskab og sine problemer i Danmark og Leuven. Den 20. juli 1913 skrev han: "Hun [hans hustru] ser mig bare som en pengemaskine. Jeg har været tålmodig i 17 år. Jeg kan ikke mere, og jeg vil ikke mere!" (Elle ne voit en moi qu'une machine à argent. J'ai été patient pendant dixsept ans, je ne peux plus, je ne veux plus!). Han kunne ikke længere være tålmodig, og han orkede det heller ikke. Den 28. maj skrev han fra Assisi og brugte belgisk brevpapir med mærket "Asiles des soldats invalides belges". I brevet besvarede han et spørgsmål om erindringsbogen *Det usyrede brød*, som han havde skrevet, som man skriver et testamente. Hans kone havde opfattet bogen som en erkendelse af svaghed, og hun havde forsøgt at lægge beslag på hans hus i Charlottenlund, fordi han ikke efterkom aftalen om familiens understøttelse. Johannes Jørgensen blev frikendt, men hans kone gav ikke op. Hun indledte en offensiv i danske tyskvenlige blade – "la presse bochophile" – som *Politiken* og *Extrabladet* og påstod her, at han havde fået 30.000 kroner fra England for den engelske oversættelse af *Klokke Roland*. Hun brugte "langdistancekanonen" – "canon

à longue portée" – og han havde så skrevet 6. og 7. bind af *Mit livs legende* som sit forsvar og der skildret baggrunden for sit eksil. En sjælden gang skrev han på dansk til M.E. Belpaire, som da han den 4. august 1904 sendte et kort og her bl.a. udtalte sig om "de mange Selvmord, ak ja! nous avons beaucoup d'instruction et très peu d'éducation" (Uddannelsen manglede ikke, men man lagde ikke tilstrækkelig vægt på opdragelsen). I kapslen med de bevarede breve findes også udklip fra forskellige blade, han havde skrevet i bl.a. "Strejftog. Fogazzaros testamente" (Søndag Morgen den 16. juni, år og bladets navn mangler, men sandsynligvis er der tale om *Nationaltidende*) og "Ved Rhinen. Stemningsbilleder" med en tilføjet bemærkning skrevet med frøken Belpaires håndskrift: "det er den ægte Jørgensen".

At Tyskland havde stor betydning for Johannes Jørgensen som forfatter fremgår af en artikel i *Echo der Gegenwart* (Aachen) af 9. marts 1911. Den tyske journalist beretter om et foredrag af den danske digter i Aachen: "Johannes Jörgensen, der bekannte dänische Dichter, hielt am Mittwoch abend im großen Saale des Kurhauses einem zahlreichen Publikum einen Vortrag über das franziskanische Italien. [...] Manches schöne und gute Buch hat der Dichter, seit seiner Bekehrung

geschrieben." Anmelderen var glad for, at de fleste af Jørgensens bøger fandtes på tysk, og på den måde var Jørgensen blevet "einer der Unseren." I *Guds kværn* hedder det, at Tyskland havde været "das große Vaterland". (MLL, VI, 19) Kejserens eroblingskrig have skuffet digteren helt ind til marven, og det er let at forstå, at Jørgensens nye åndelige orientering rettede sig mod – først og fremmest katolsk – fransk litteratur. Ernest Psichari (1883-1914) og *L'appel aux armes* (1913) har haft en stor betydning for Jørgensen under krigen.

Efterhånden begyndte også Andrée Carof (1893-1933) – der havde illustreret flere oversættelser af Johannes Jørgensens bøger, bl.a. *Le feu sacré* [*Den hellige ild*] (1916) og *Le livre d'outremer* [*Jorsalafærd*] (1928) – at skrive breve til frøken Belpaire, som hun tiltalte som "Chère Mamieke". Johannes Jørgensen mødte den franske malerinde i 1914 i Paris, og efter deres første møde spillede den "skjulte veninde" en stor rolle i digterens liv. (JJAC) Sit sidste brev til frøken Belpaire skrev Carof i 1933 kort før sin død. Den 25. januar 1922 skrev hun fra Jerusalem på brevpapir med mærket "Casa Nova", "en qualité de secrétaire de J.J. [...] tandis qu'il écrit ses articles pour *Berlingske Tidende*". Hun skrev "som hans sekretær", mens han skrev rejseartikler hjem til både danske

og svenske aviser. Da Andrée Carof i løbet af december 1921 var flyttet til Assisi, var de næsten med det samme rejst sammen til det Hellige Land. Hun beskrev rejseplanen og beklagede, at hun ikke var poetisk eller dygtig nok til at skrive om landskaberne eller beskrive byerne, som de havde besøgt. M.E. Belpaire måtte vente på Jørgensens bog om rejsen. Digteren tilføjede nogle ord om Andrée Carofs brev: "Den gode lille Andrée har gengivet det hele så godt, at jeg bare kan tilføje et "set og godkendt." ("Cette bonne petite Andrée a si bien rendu compte de tout qu'il ne me reste que d'y ajouter mon "vu et approuvé".)

Den 26. oktober 1922 skrev Andrée Carof fra Velarssur-Ouche (Côte d'Or) – øst for Dijon – hvor hun sad og talte med "plejefar" Johannes Jørgensen – det er hendes ord – om Mamiekie. Digteren havde i Assisi været optaget af at skrive bogen om det Hellige Land, men han havde det godt. Han var på rejse til Paris, men han havde gjort en lille afstikker til Velars-sur-Ouche for at besøge Andrée Carofs hjem. Jan Balin – Mogens Ballins søn, en "vandrefugl" som Jørgensen kaldte ham – havde også besøgt hendes hjem. Carof spurgte, hvornår M.E. Belpaire og Tia (Louisa Duykers, belgisk forfatterinde, 1869-1952) kunne tænke sig at besøge hende. I november og decem-

ber ville hun selv være bortrejst til sin mormor og morfar i Vannes (Bretagne). Johannes Jørgensen afsluttede brevet med nogle ord om, at han forventede nyheder fra Danmark, og at han så frem til et nordisk eventyr.

Mens Johannes Jørgensen boede i Leuven, hvor det egentlig var hans plan at skrive bogen om den Hellige Katerina færdig, fik han finansiel støtte af Marie Elisa Belpaire. Fra Leuven skrev han den 16. maj 1913 for at takke hende for de 500 francs, som han havde modtaget fra hende gennem monseigneur Deploige. Bogen var påbegyndt omkring et år tidligere, og forfatteren havde arbejdet på den til ind i begyndelsen af oktober 1912 men havde opgivet arbejdet på grund af pengemangel og troede ikke, at han kunne gøre bogen færdig i løbet af blot nogle få måneder. Hans problem var, at han skulle forsørge sin store familie hjemme i Danmark fortrinsvis ved at skrive helgenbiografier: "Det umulige består i at sørge for en stor families eksistens bare ved at skrive hagiografier." ("l'impossibilité consiste en ceci: à vouloir faire vivre une famille nombreuse en faisant des oeuvres d'hagiographie."). Han havde ventet 17 år på hjælp fra katolsk side, så hans kone kunne være fri for pengesorger: "Je n'ai pas le droit de sacrifier ma famille (et ma dignité personnelle) à l'ambition de

vouloir être l'émule catholique de Paul Sabatier." Han kunne ikke ofre familiens og sin egen værdighed for at blive den calvinistiske teolog Sabatiers katolske ligemand. Sabatier (1858-1928) havde skrevet den sprogligt smukke bog *S. François d'Assise* (1894) med økonomisk støtte fra protestantiske kredse, så han kunne beskæftige sig med sine studier. Johannes Jørgensen var overbevist om, at frøken Belpaire, som var en beundrer af den italienske romanforfatter Antonio Fogazzaro (1842-1911), ikke ville bebrejde ham, hvis han i fremtiden kun ville hellige sig skønlitteraturen.

Den 12. november 1926 mindede frøken Belpaire den flamske forfatter og litteraturkritiker Jules Persijn om, at *Dietsche Warande & Belforts* næste nummer skulle hylde deres danske ven. Af nyere dato end artiklerne i *Dietsche Warande & Belfort* er Lut Lams' magisterafhandling (1987) og mine egne artikler om dansk symbolisme og Johannes Jørgensen (1971, 1993 og 2011). 1971 skrev jeg lidt tøvende om dansk symbolisme – jeg var lige blevet elev på Vestjyllands Højskole og havde læst nogle digte af Viggo Stuckenborg, Johannes Jørgensen og Helge Rohde. Jeg syntes godt om digtene men var dog mere imponeret af Jørgensens lignelse *Tråden ovenfra* og prosadigtet *Isblomster*. Det varede flere år, før jeg

fik fat i *Klokke Roland* og *I det yderste Belgien*, og jeg vovede først at skrive om disse bøger, da jeg havde læst frøken Belpaires erindringer. Kaj Friis-Møllers beretning om sin rejse til Nordfrankrig og Belgien omkring årsskiftet 1918-1919 kompletterede det "danske" billede af Belgien under og umiddelbart efter første verdenskrig. Lut Lams skrev om Johannes Jørgensen ud fra en litteraturhistorisk synsvinkel, og hun analyserede hans venskab med frøken Belpaire og hendes rejsefæller (*compagnons de route*) i den flamske bevægelse. Jeg skrev først og fremmest om den danske digters møde med flamsk åndsliv og sammenlignede hans brogede blade om Flandern med Holger Drachmanns og Georg Brandes "rejsebreve". Rejsekildringer afslører ofte aspekter af ens egen kultur, som man alt for sjældent sætter spørgsmålstegn ved, men i dette bidrag var det meningen at samle oplysninger om Johannes Jørgensens venskab og samarbejde med frøken Belpaire – det er oplysninger, som er svære at finde uden at besøge det flamske litteraturarkiv (Letterenhuis) i Antwerpen. Johannes Jørgensens sidst bevarede brev til M.E. Belpaire er fra 1940'erne, men den danske digter og konvertit blev dog ikke glemt. Forfatteren af *Klokke Roland* bliver nævnt mange gange i frøken Belpaires detaljerede erindringsbog *Gestalten in 't verleden* (1947).

Arkivalier

Johannes Jørgensens og Andrée Carofs breve til M.E. Belpaire, Letterenhuis Antwerpen, kapsel B 417/B2 og kapsel J 375 (Johannes Jørgensen).

Litteratur

- UJ: Herman Bang, *Udenrigspolitisk journalistik*, København: Gyldendals Kulturbibliotek, 1990. Udgivet af Vivian Greene-Gantzberg.
- VWJ: Maria Elisa Belpaire, *De vier wondere jaren*, Brasschaat: A. de Bièvre, 1920.
- GIV: Maria Elisa Belpaire, *Gestalten in 't verleden*, Brugge: De Kinkhoren, 1947.
- Jesper Düring Jørgensen: 'Fra Klokke Roland til Barbarkvinder. Johannes Jørgensens bog og dens rolle i tysk krigspropaganda'. *Nyhedsbrev for Johannes Jørgensen Selskabet*, oktober 2010 Nr. 3.
- EP: Kai Friis-Møller, *En pilgrimsfærd til Nordfrankrig og Belgien*, København: Nyt Nordisk Forlag, 1919.
- HBF: Vivian Greene-Gantzberg, *Herman Bang og det fremmede*, København: Gyldendal, 1992.
- DS: Diederik D. Grit, *Dansk skønlitteratur i Nederland og Flandern 1731-1982. Bibliografi over oversættelser og studier*, Ballerup: Bibliotekscentralens Forlag, 1986, s. 104-110.
- JJAC: Stig Holting, 'Johannes Jørgensen og Andrée Carof', *Katolsk Orientering* (www.katolskorientering.dk)
- KR: Johannes Jørgensen, *Klokke Roland*, København: V. Pios Boghandel, 1916, 19. oplag.
- IDYB: Johannes Jørgensen, *I det yderste Belgien*, København: V. Pios Boghandel, 1916.
- FL: Johannes Jørgensen, *Flanderns Løve*, København & Kristiana: Gyldendals Boghandel – Nordisk Forlag, 1919.
- MLL: Johannes Jørgensen, *Mit livs legende* I-VII, København & Kristiana: Gyldendals Boghandel – Nordisk Forlag, I-III (1923, 7. oplag), IV (1923, 5. oplag), V (1924, 4. oplag), VI (1919, 1. oplag), VII (1928, 2. oplag).
- Lut Lams, *Johannes Jørgensen: een studie van zijn leven, werk en relaties met Vlaanderen*, Leuven: Katolieke Universiteit Leuven (magisterafhandling), 1984.
- MEB: Geraldine Reymanants, *Marie Elisabeth Belpaire. Gender en macht in het literaire veld 1900-1940*, Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2013.
- Romain John van de Maele, 'De torengeneratie in de Deense letterkunde', *Kwik*, nr. 1, 1971-72, s. 22-23.
- Romain John van de Maele, 'Deense reizigers in Vlaanderen. Johannes Jørgensen', *Gierik*, nr. 4, årg. 10, 1993, s. 10-14.
- Romain John van de Maele, 'Brugge en het land der klapprozen. Reisimpressies (1905, 1916 en 1919) van de Deense dichter Johannes Jørgensen', *Bierkorf*, nr. 3, årg. 111, 2011, s. 300-312.

Romain John van de Maele, f. 1948 i Aalst (Belgien), magister i kulturvidenskab (OUNL, Heerlen, Holland), er essayist og forfatter til litteraturhistoriske og kulturhistoriske afhandlinger.

Småfejl i en artikel er noget nær umulige at undgå, men meningsforstyrrende fejl er enhver forfatters dilemma. Det måtte forfatteren til artiklen om Jørgensen og Ballin i Nyhedsbrevet nr. 1, 2014 smerteligt konstatere. Det er derfor nødvendigt her at rette de værste – således i billedteksten på s. 9 der angiver årstallet til at være 1936. Det rette årstal kan ikke siges men er sandsynligvis omkring 1920. Det er også forfatteren bekendt, at datoen d. 28. december naturligvis ikke er 2. juledag og at Santo Convento burde hedde Sacro Convento.

På grund af for ringe tilslutning til den annoncerede rejse til Beuron, har bestyrelsen med stor beklagelse måttet aflyse rejsen.